

DET KONGELIGE
BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENT

Landets kommuner
” fylkeskommuner
” fylkesmenn

34-22

Deres ref

Vår ref
01/03922

Dato
02.01.2003

FOSTERFORELDRES ARBEIDSRETTSLIGE STILLING OG DERES SOSIALE RETTIGHETER

Fosterhjem er som kjent det mest brukte plasseringsalternativet når barneverntjenesten overtar omsorgen for barn. Følgelig er rekruttering av gode fosterforeldre og utvikling av fosterhjemsarbeidet en prioritert oppgave for departementet. I dette ligger også at vi stadig arbeider for at fosterforeldre skal få gode arbeidsvilkår.

Det er først og fremst i barnets interesse at det skapes best mulig rammevilkår for fosterforeldrene. Myndighetenes holdning er at ingen skal *tjene* på å være fosterforeldre. På den annen side kan det virke urimelig hvis de som utfører omsorgsoppgaver på vegne av det offentlige ikke skal få de samme ytelsene fra det offentlige som biologiske foreldre. For å bøte på dette, og også fordi rammebetingelsene for fosterforeldrene innenfor visse områder har vært preget av store regionale forskjeller, har vi etter ønske fra flere berørte parter utarbeidet nedenstående oversikt over fosterforeldrenes arbeidsrettslige stilling og deres sosiale rettigheter etter dagens regelverk. Temaet er for øvrig også omhandlet i St. meld. nr. 40 (2001-2002) om Barne- og ungdomsvernet.

Fosterforeldre som oppdragstakere for barneverntjenesten

Etter gjeldende forståelse av lovverket er ikke fosterforeldre å betrakte som arbeidstakere i arbeidsrettslig forstand. På grunn av graden av selvstendighet og arbeidets art er det mer naturlig å betrakte dem som selvstendige oppdragstakere for barneverntjenesten. Dette gjelder også de såkalte forsterkede fosterhjemmene. Også når det gjelder disse hjemmene vil formålet med plasseringen være at det skal etableres en ordning som er mest mulig lik et vanlig familieforhold. Når barn som av ulike årsaker ikke kan bo hos sine biologiske foreldre plasseres i fosterhjem, er formålet nettopp å gi barnet et erstatningshjem i denne perioden. Barnet skal i størst mulig grad inngå i fosterfamilien som et vanlig familiemedlem og delta i de samme aktiviteter som familiemedlemmene for øvrig, for eksempel når det gjelder ferier.

Postadresse
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse
Akersgt. 59

Telefon - sentralbord
22 24 90 90 / 22 24 26 01
Org. nr.:
972 417 793

Barne- og ungdomsavdelingen
Telefaks:
22 24 27 19

Saksbehandler
Sissel Tveito
22 24 26 26

Som oppdragstakere for barneverntjenesten har fosterforeldrene en relativt fri og selvstendig stilling i utøvelsen av sitt verv, og kommunen anses ikke å ha den styrings- og kontrollrett som er vanlig mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. At fosterforeldre ikke anses som arbeidstakere innebærer riktignok at de faller utenfor mange av de alminnelige regler om rettigheter i arbeidsforhold etter arbeidsmiljøloven og folketrygdloven. Begge lovverk har imidlertid bestemmelser som er utformet nettopp med sikte på å ivareta oppdragstakere som ikke kan anses som arbeidstakere eller selvstendig næringsdrivende. Om fosterforeldrenes rettigheter vises det for øvrig også til fosterhjemsavtalen.

Fosterhjemsavtalen

Ved fosterhjems plasseringer etter vedtak om omsorgsovertakelse, jfr. barnevernloven §§ 4-12 og 4-8 og forskrift av 21. desember 1992 om barn i fosterhjem og tilsyn med barn i fosterhjem, skal barneverntjenesten og fosterforeldrene inngå en avtale om henholdsvis fosterforeldrenes og barneverntjenestens plikter og rettigheter. Ifølge forskriften § 3 skal avtalen være skriftlig og inngås på eget skjema utarbeidet av Barne- og familiedepartementet. Skjemaet bør imidlertid benyttes så langt det passer også ved frivillige plasseringer i fosterhjem etter § 4-4 femte ledd og når en privat plassering blir godkjent som fosterhjem etter § 4-7. I disse tilfellene utøver fosterforeldrene den daglig omsorgen for barnet på vegne av barnets foreldre (og ikke på vegne av barneverntjenesten som ved en omsorgsovertakelse). Det er derfor viktig at også barnets foreldre trekkes inn med hensyn til avtalens innhold.

Barneverntjenesten skal ifølge fosterhjemsavtalen informere fosterforeldrene om deres juridiske rettigheter, blant annet deres rettigheter etter barnevernloven og forvaltningsloven. Dersom barnet har rett til tjenester etter sosialtjenesteloven fordi det er funksjonshemmet, har barneverntjenesten et ekstra ansvar for veiledning og tilrettelegging. Dette gjelder særlig der fosterhjemmet ligger i en annen kommune enn omsorgskommunen.

Fosterhjemsavtalen er av privatrettslig karakter og uenighet må løses i samarbeid mellom partene. For i størst mulig grad å unngå misforståelser, bør barneverntjenesten opplyse fosterforeldrene om hvordan den tolker punktene i avtaleskjemaet før avtale inngås. Oppstår det uenighet om hvordan en inngått avtale skal forstås, kan man be fylkesmannen om bistand til å løse konflikten. Fylkesmannen kan imidlertid ikke *avgjøre* saker på dette området.

Plasseringer i fosterhjem er svært ulike, og skjemaet kan ikke fange opp den variasjon som finnes. Det forutsettes derfor at barneverntjenesten i samarbeid med fosterforeldrene jevnlig gjennomgår og reforhandler fosterhjemsavtalen, alt tilpasset den enkelte plassering.

Sykepenger

Folketrygdloven gir fosterforeldre rett til sykepenger dersom fosterhjemsforholdet må opphøre på grunn av sykdommen og fosterbarnet flytte ut. Dette gjelder alle fosterhjem og er uavhengig av eventuelle forsterkningstiltak. Etter folketrygdloven § 1-9 anses arbeidsgodtgjørelse til fosterforeldre både i ordinære og forsterkede fosterhjem som oppdrag utenfor tjeneste, det vil si som *frilanserinntekt*. Etter folketrygdloven § 8-38 vil fosterforeldre ha rett til sykepenger med 100% først fra 17. dag etter at fosterhjems plasseringen opphører. Det kan tegnes tilleggsforsikring etter § 8-39 for å få full sykepengedekning fra første

sykedag. Behovet for slik forsikring bør avklares mellom fosterforeldrene og barneverntjenesten i forbindelse med inngåelse av fosterhjemsavtalen.

Fosterforeldre som har annet arbeid i tillegg til å være fosterforeldre vil få sykepengegrunnlaget beregnet etter § 8-40 for medlemmer med kombinerte inntekter som arbeidstaker og frilanser, eventuelt etter § 8-42 som selvstendig næringsdrivende og frilanser, eller etter § 8-43 som arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende og frilanser.

For å sikre lik praksis på området har Sosialdepartementet bedt Rikstrygdeverket gi retningslinjer om ovennevnte samt informere trygdekontorene.

Omsorgspermisjon

Arbeidsmiljøloven § 32 nr. 4 gir fosterforeldre rett til omsorgspermisjon fra sitt arbeide i til sammen inntil tre år. Forutsetningen er at fosterbarnet er under 15 år når det flytter inn. Det finnes i dag ingen korresponderende lovregel i folketrygdloven, så denne permisjonen gis uten ytelse fra folketrygden.

Hvis barneverntjenesten krever eller ønsker at en av fosterforeldrene skal slutte i annet arbeid for å være hjemmeværende etter at fosterbarnet har flyttet inn, vil vedkommende ofte få lønnskompensasjon gjennom forhøyet arbeidsgodtgjøring i den perioden det kreves eller ønskes at fosterforelder er hjemmeværende.

Fosterbarnet blir sykt

Hvis fosterbarnet blir sykt, har fosterforeldre de samme rettighetene som biologiske foreldre og adoptivforeldre til *permisjon* etter arbeidsmiljøloven § 33A. For fosterforeldre gis denne permisjonen uten ytelse fra folketrygden. Sosialdepartementet tar imidlertid sikte på å fremme forslag om å endre § 9-5 i folketrygdloven slik at fosterforeldre i likhet med andre foreldre får rett til omsorgspenger ved barns eller barnepassers sykdom.

Dagpenger under arbeidsledighet

Mange fosterhjem er såkalt forsterket ved at en av fosterforeldrene må slutte i annet arbeid for å være hjemme med fosterbarnet på heltid. Tapt arbeidsfortjeneste i den forbindelse vil som regel bli kompensert i form av økt arbeidsgodtgjøring til fosterhjemmet, jfr. ovenfor. Dersom den andre fosterforelder er blitt permittert eller arbeidsledig har vedkommende risikert å få trekk i dagpenger på grunn av den økte fosterhjemsgodtgjøringen som fosterhjemmet mottar. Ifølge Arbeids- og administrasjonsdepartementet er det ikke naturlig at den utearbeidende skal føre timer på meldekortene dersom den ene fosterforelder har vært, og fortsatt er, hjemmeværende. Aetat Arbeidsdirektoratet vil gjennomgå rundskriv om graderte dagpenger på de aktuelle punktene, slik at dette kommer klart til uttrykk i retningslinjene.

Feriepenger

At fosterforeldre ikke anses som arbeidstakere innebærer at de etter dagens tolkning av ferieloven ikke har rett til feriepenger, heller ikke om de får lønn som forsterket fosterhjem. Derimot mottar fosterforeldre arbeidsgodtgjøring i 12 måneder i året, mens en vanlig arbeidstaker får lønn i 11 måneder og feriepenger i tillegg. Det kan dessuten nedfelles i

fosterhjemsavtalen at barneverntjenesten skal betale avlastning eller ferieopphold for barnet, slik at fosterforeldrene kan ha ferie og reise bort alene. Arbeidsgodtgjørelsen faller ikke bort under slike forhold, og fosterforeldrene mottar da indirekte ytelser som kan sammenliknes med feriepenger.

Barnetrygd

Etter ny lov om barnetrygd av 8. mars 2002 nr. 4 gjelder nå de samme regler for utbetaling og disponering av barnetrygd for fosterbarn som for barn ellers. Dette innebærer at barnetrygden heretter skal utbetales til fosterforeldrene og gå til løpende underhold av barnet. Loven trer i kraft fra 1. januar 2003. Eventuelle oppsparte barnetrygdmidler skal ved lovens ikrafttreden settes på sperret konto og utbetales til barnet når barnet fyller 18 år.

Kontantstøtte

Ifølge kontantstøtteloven § 6 gis det ikke kontantstøtte for barn som er plassert i fosterhjem etter barnevernloven.

Pensjonspoeng

Arbeidsgodtgjørelsen for fosterforeldre vil etter folketrygdloven § 3-15 inngå i grunnlaget for opptjening av pensjonspoeng etter folketrygdloven på samme måte som annen pensjongsivende inntekt.

Godskriving av opptil tre pensjonspoeng for personer som har omsorg for små barn gis ifølge folketrygdloven § 3-16 til den som har hatt den daglige omsorgen for et barn som ikke har fylt sju år innen årets utgang. Ifølge forskriften § 1 gjelder dette også en person med daglig omsorg for fosterbarn etter barnevernloven. Poengtallet reduseres dersom medlemmet har tjent opp poeng gjennom egen arbeidsinntekt eller annen godskriving.

Med hilsen

Haktor Helland (e. f.)

Tone G. Smith

Kopi: Arbeids- og administrasjonsdepartementet
Sosialdepartementet
Rikstrygdeverket
Norsk Fosterhjemsforening